

Asia: VN/26031/2020-VM-5

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

VTJ-lain muutokset

- **Näettekö ehdotetun VTJ-lain muutoksen tehokkaaksi keinoksi vähentää tietoturvaloukkausten uhreille aiheutuvaa vahinkoa? Onko muita tehokkaampia keinoja vähentää uhreille aiheutuvaa vahinkoa?**
- **Viitaten kappaleeseen 4.1. keskeisistä ehdotuksista, tulisiko selvitysvastuun jakautumisesta säätää henkilötunnuksen muuttamista hakevan ja Digi- ja väestötietoviraston välillä? Tulisiko Digi- ja väestötietovirastolle säätää jokin erityinen tiedonsaantioikeus vireillä olevaan rikosasiaan liittyvistä tiedoista siinä tapauksessa, että selvitysvastuun jakautumisen katsottaisiin edellyttävän nykyistä laajempaa tiedonsaantioikeutta?**

Traficom kannattaa sitä, että henkilötunnuksen muuttamisen kynnystä lasketaan ja tämä suojakeino on nykyistä joustavammin mahdollinen, jos henkilö haluaa käyttää sitä.

Traficom arvioi kuitenkin, että henkilötunnuksen vaihtamisen antama suoja identiteettivarkauksia vastaan ja yleisemmin henkilötietojen väärinkäyttöä vastaan on HE-luonnoksessa kuvatulla tavalla melko rajallinen. Henkilötunnus on käytännöllinen, tehokas ja paljon käytetty yksilöintitieto, ja sen vaihtaminen aiheuttaa henkilölle vaivaa ja käytännön ongelmia. Siksi se ei saisi jäädä ainoaksi keinoksi, vaan riskiä henkilötunnuksen väärinkäytöstä aiheutuvista haitoista on tarpeellista pyrkiä ensisijaisesti vähentämään ja estämään myös muilla keinoilla.

Muita keinoja olisivat ainakin informaatio-ohjaus tai sääntely, jolla ohjataan henkilötunnuksen tunnistuskäytön vähentämiseen. Tietosuojavaltuutettu on eri yhteyksissä ottanut kantaa siihen, että henkilötunnusta ei tule käyttää henkilön tunnistamiseen ja Traficom kannattaa tätä näkemystä varauksetta. Vahvan sähköisen tunnistamisen käytön lisääminen informaatio-ohjauksella tai sääntelyllä vähentäisi tilaisuuksia väärinkäyttää toisen henkilön henkilötietoja asioinnissa. Vahvan

sähköisen tunnistuksen hankkiminen myös yksityisen sektorin verkkopalvelun asiakkaiden tunnistamiseen on viimeaikaisilla sääntelymuutoksilla helpottunut.

Vaikutusten arviointi

- **Keskeiset kehitys- ja tarkennuskohteet esityksen vaikutusten arvioinnin osalta (esimerkiksi vaikutukset tietoja käsittelevien tiedonhallintaan ja tietoaaineistojen muodostamiseen tai vaikutukset asiakkaisiin, mikäli asiakas ei ole toteuttanut hänen vastuullaan olevia toimenpiteitä).**

Traficom in lausunto:

Vahva sähköinen tunnistus

HE-luonnoksessa arvioidaan, että henkilötunnusta vaihtavan henkilön olisi suljettava vahvat sähköiset tunnistusvälineet ja haettava uudet.

Traficom in alustavan arvion mukaan varmenteeseen perustuvat tunnistusvälineet eli mobiilivarmenteet ja DVV:n tarjoamat tunnistusvälineet olisi todennäköisesti yleensä uusittava, mutta se riippuu varmentajan toteutuksen yksityiskohdista ja siitä, edellyttääkö varmenteen uusiminen myös käyttäjän hallussa olevan tunnistusvälineen korvaamista uudella. Tunnistusvarmenteessa käytetään yksilöivänä tunnisteena sähköistä asiointitunnusta (VTJ-laki 43 § ja 62 §). Sähköinen asiointitunnus on VTJ-lain 63 §:n perusteella sidottu VTJ:ssä automaattisesti annettuun ja tallennettuun tekniseen tunnistetietoon. VTJ-lain 64 §:n mukaan henkilötunnuksen muuttuessa sähköinen asiointitunnus muutetaan viran puolesta. Tunnistus- ja luottamuspalvelulain 19 §:ssä säädetyn varmenteen tietosisällön oikeellisuus eli myös sähköisen asiointitunnuksen ajantasaisuus on osa tunnistusvälineen luotettavuutta.

Traficom toteaa, että tunnistusvälineen myöntämisessä voi tunnistus- ja luottamuspalvelulain nojalla käyttää ensitunnistamisessa muita saman varmuustason vahvoja sähköisiä tunnistusvälineitä ja siten uuden mobiilivarmenteen myöntämisessä voi käyttää voimassa olevaa pankkitunnistetta.

Muissa kuin varmennemuotoisissa tunnistusvälineissä eli käytännössä pankkitunnuksissa henkilö-tunnus tai sähköinen asiointitunnus ei ole elimellinen osa tunnistusvälinettä, vaan ainoastaan sen henkilön yksilöintitieto, jolle tunnistusväline on ensitunnistamisella tehdyn henkilöllisyyden tarkistamisen jälkeen myönnetty ja toimitettu. Vahvan sähköisen tunnistusvälineen ydinominaisuus on se, että se perustuu kahteen toisistaan riippumattomaan todentamistekijään eikä siihen, että jollakulla on tiedossa toisen ihmisen henkilötietoja. Traficom arvioi alustavasti, että jos ei ole syytä epäillä, että henkilötunnuksen lisäksi myös tunnistusväline on joutunut vääriin käsiin,

tunnistusvälinettä ei ole pakko sulkea. Tunnistus- ja luottamuspalvelulain (617/2009) 7 §:n mukaan tunnistuspalvelun on tarkistettava tunnistusvälineen hakijan henkilötiedot väestötietojärjestelmästä ja pidettävä tiedot ajan tasalla. Jos henkilön henkilötunnus vaihtuu, tunnistuspalvelu saa tästä tiedon väestötietojärjestelmästä säännönmukaisessa ylläpitotoiminnassaan ja tunnistuspalvelun on korjattava tieto taustajärjestelmänsä. Traficom katsoo, että lainmuutoksen valmistelussa olisi hyvä huomioida, että vahvan sähköisen tunnistuspalvelun tarjoajat saavat tiedot henkilötunnusten muuttamisesta ensi tilassa. Jos painetut henkilöllisyystodistukset eivät ole muutosprosessin aikana käyttökelpoisia, vahva sähköinen tunnistus voi mahdollistaa henkilöllisyyden osoittamisen sähköisessä asiointissa, kunhan tunnistuspalvelu on päivittänyt henkilötiedot. Traficomien arvion mukaan tässä syntyy myös tarve huolehtia siitä, että aikaisemmat tunnistustapahtumat, joiden tiedot tunnistuspalvelun on lain 24 §:n mukaan tallennettava, ovat yhdistettävissä oikeaan henkilöön, jos tunnistustapahtumia on selvitettävä jälkikäteen.

Ajokortit ja muut Traficomien myöntämät luvat

Traficom yhtyy yleisellä tasolla HE-luonnoksen arvioon vaikutuksista viranomaisen sähköisiin asiointipalveluihin ja lupiin. Henkilötunnus on ajokorttiin merkitty yksilöintitieto, joten ajokortti on henkilötunnuksen muuttuessa tarpeen uusia ajokorttilain (386/2011) mukaisesti (28 § Ajokortin kaksoiskappale).

Henkilön tietojen käsittelyyn ja viranomaispalvelun tarjoamiseen liittyy henkilötunnuksen muutos-tilanteessa käytännön tiedonhallinta- ja järjestelmäkysymyksiä, kuten HE-luonnoksessa todetaan. Traficomien tietojärjestelmien kannalta tilanne vaihtelee. Virasto myöntää monia viestinnän ja liikenteen henkilölupia ja käyttöoikeuksia kuten fi-verkkotunnuksia, radiolupia ja ylläpitää rekistereitä ilmoituksista.

Yleisesti voidaan todeta, että Traficomien liikenteen tietojärjestelmissä henkilötunnus yhdistyy henkilön tunnistautumisen yhteydessä asiakasnumeroon, johon on liitetty henkilön tietoja viraston rekistereissä, esim. omistaako henkilö ajoneuvoja. Viraston liikenteen tietojärjestelmien käytössä olevassa asiakasjärjestelmässä on ominaisuus, joka pystyy passivoimaan VTJ:lta tulevan henkilötunnusmuutoksen ja ottamaan käyttöön uuden henkilötunnuksen.

Virastossa on kuitenkin järjestelmiä, joissa henkilötunnustieto on voitu erikseen tallentaa operatiiviseen järjestelmään, jolloin muutokset aiheuttavat manuaalista työtä. Jos henkilötunnusmuutoksia tulisi nykyistä suurempi määrä vuosittain tai kerralla vaikkapa satoja muutoksia, se aiheuttaisi järjestelmiin muutostarpeen, jonka työpanos ja kustannukset vaativat tarkempaa arviota. Traficomilla ei tässä vaiheessa ole myöskään arviota siitä, onko muutokset mahdollista toteuttaa täysin automaattisesti vai säilyykö tarve joiltain osin edelleen manuaaliselle käsittelylle.

Yleisellä tasolla Traficom toteaa, että muutostietojen saaminen väestötietojärjestelmästä helpottaa viranomaisen tehtävää ja henkilötunnuksen muodon säilyminen samana vähentää järjestelmämuutosten tarvetta. Virasto ei ole tässä vaiheessa arvioinut kattavasti sitä, onko viranomaisen mahdollista käytännössä huomioida muutokset väestötietojärjestelmästä saadun tiedon perusteella, vaikka asiakas ei olisi ilmoittanut muutosta itse tai liittykö uuden ja vanhan henkilötunnuksen yhdistämiseen järjestelmissä erityisiä ongelmia tai riskiä asiakkaiden oikeudenmenetyksistä.

Yleiset kommentit

- **Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta**

Traficom arvioi, että henkilötunnuksen muutosperusteet ja kynnys on määritelty HE-luonnoksessa tarkoituksenmukaisesti ja olennaiset vaikutukset henkilötunnuksen vaihtavaan henkilöön ja viranomaisiin on tunnistettu.

Lohtander Anne